

XITATIMENTE XA VUHANGALASAMAHUNGU XA SARS

SARS YI AMUKELA MPIMANISO WA XIBALO LOWU PFUXETIWEKE EKA LEMBE RA SWA TIMALI RA 2025/26

Tshwane, 25 Nyenyakulu 2026 — Khomixinara wa Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS), Edward Kieswetter, u amukela ka mpimaniso wa xibalo lowu pfuxetiweke lowu tivisiweke hi Muchaviseki Holobye wa Timali, Enoch Godongwana. SARS yi ta tirhisa matshalatshala hinkwawo ku fikelela mpimaniso wa xibalo lowu pfuxetiweke tanihileswi yi valangaka mbangu wa swa timali wa Afrika-Dzonga na swikowetokulu swa ikhonomikulu. SARS yi ta xaxameta qhinga ra yona na mitirho ku hlayisa tirhelo ra yona ra xibalo no sirhelela nkwama.

Khomixinara Kieswetter u vurile leswaku *"vutitshembi bya SARS byo fikelela mpimaniso wa xibalo lowu pfuxetiweke byi seketeriwile eka swiyimo swa sweswi swa ikhonomi na xikongomiso xa nhlango eka vukorhokeri na vulandzelelanawu"*.

Eka Mbulavulo wa Mpimanyeto, Holobye u fuxetile mpimaniso wa xibalo ku ya ehenhla ku ya eka R 2 006.9 billion, ku sukela eka mpimaniso wa MTBPS 2025 wa R2 005.3. Leswi swi kombisa antswiso wa R21.3 billion ehenhla ka mpimaniso lowu kandziyisiweke wa Mpimanyeto wa 2025 wa R1 985.6 billion, na R1.7 billion ehenhla ka mpimaniso wa MTBPS 2025. Matshalatshala ma vulandzelelanawu ma SARS tanihi le makumu ma Sunguti 2026, ma hoxile xandla hi R11.6 billion eka mbuyelo lowu wo antswisa, leswi hoxeke xandla hi (54.5%) eka ntlakuso hinkwawo. Leswi swi katsa xibalo xa khexe lexi nga ntsengo wa R7.1 billion, lexi endliweke hi R3.6 billion ku suka eka vuyiselo wa xikweleti na R4.5 billion eka nsivelo wa mpfuto wa xibalo. Ku hoxa xandla ka SARS ku kombisiwa ku va ku ri kusuhi na R14 billion (65.7) loko lembe ri hel. Mpimaniso lowu pfuxetiweke wu kombisa tihlayo ta swa timali, ku katsa na mpimaxiave eka xibalo-eka-GDP na mpapamalo wa 1.69.

Mbangu wa misava hi 2025 wu hlawulekisiwile hi nkantiyisiso wa xiyimo xa le henhla, ka ha ri emasunguleni ma 2026, mikwetlembetano ya tipolotiki ta misava swa ha tshama swi tlakukile. Laka kaya, nkulo wa ikhonomi wu tshamisekile, laha tikotara ta mune ta ndlandlamuxo to landzelelana na nkulo wo engetelela swi vonakeke eka kotara ya sweswinyana. Ntirhiso wa miti a ku ri xifambisiskulu xa nkulo, lowu engetelekeke hi ku tlula 3.0% hi 2025, loko ku fananisiwa na nkulo hinkwawo wa GDP lowu pimanyetiweke wa 1.3%. SARS yi nga tiyisisa leswaku tirhelo ra xibalo ri ya emahlweni ri kombisa swiyiso swa ikhonomi hi ku angarhela,

ku fambisana na nkucetelo wa swiboho swa pholisi ya xibalo na mivuyelo ya vulandzelelanawu.

Giroso ya xibalo ya Lembe ku fikela Sweswi (YTD) i ntsengo wa R1.973 trillion, leyi nga henhla ku sukela ka R1.839 trillion ya lembe leri nga hundza hi R134.7 billion (7.3%). Lowu i engetelo lowu katsaka ntsengo wa khexe wa R118.8 billion, lowu nga henhla ku sukela ka R111.7 billion ya lembe leri nga hundza hi R7.1 billion (6.4%), lowu hlayisiweke hi ku tirhisa vuswikoti bya vulawuri lebyi antswisiweke bya SARS.

Nhlengeleto wa nete ya xibalo ya Lembe ku fikela Sweswi (YTD) i ntsengo wa R1.586 trillion (loko ku fananisiwana R1.460 trillion ya 2025, engetelo wa R125.8 billion, kumbe 8.6%). Nete ya xibalo ya Lembe ku fikela Sweswi (YTD) yi tlhela yi katsa na mivuyelo ku suka eka matshalatshala lama durhaka R225.0 billion (loko ku fananisiwa na (R213.4 billion hi 2025, leyi nga henhla hi R11.6 billion, kumbe 5.5%).

Mpimaniso wa xibalo lowu pfuxetiweke, handle ko olovisa mikumbetelo ya ikhonomi yi kombisa nhlango exikarhi ka mixavo ya tinhundzu leyi antswisiweke, na nkongomiso wa nkarhi wo leha hi SARS ku antswisa vulandzelelanawu. Mikumbetelo ya nkulo wa GDP lowutsongo yi pfuxeteriwile ehansi ku ya eka 4.8% (ku sukela eka 5.4% eka MTBPS 2025) naswona inifulexini yi pfuxeteriwile hansi ku ya eka 3.3% (ku sukela eka 3.5% eka MTBPS 2025). GDP ya Ntiyiso yi languteriwile ku antswa ku ya emahlweni ku ya eka 1.8% (ku suka eka 1.5-1.6% eka MTBPS 2025). Ku engetelela, hi ku ya hi ntirhisomali wa GDP, mbonako wa ntirhiso wa miti wo hetelela na swixaviselavambe swi pfuxeteriwile ehlenhla, lokohiletlhelo swikowetohansi swin'wana swo fana na ntirhiso wa mfumo wo hetelela, ntumbuluxo wa xumakulu wa lowu nga cinciki wa giroso, na mitundzo swi hundzuluxeriwile hansi.

Avanyiselo ra xibalo xa vulandzelelanawu xa R225 billion:

- Swihoxaxandla leswikuku eka xibalo xa vulandzelelanawu xa khexe i vuyiselo wa xikweleti wa R84 billion, lexi nga henhla ku sukela eka R79.6 billion ya lembe leri nga hundza hi R4.4 billion (4.4%); na tihakelo ta Ndzimana ya 19(3) ku suka eka mabindzu lamakulu lama nga na nkoka wa R12.1 billion, leti nga henhla ku suka eka R10.8 billion ya lembe leri nga hundza hi R1.2 billion (11.5%).
- Tihakelo ta vuyiselo wa Lembe ku fikela Sweswi (YTD) a ku ri R387 billion, leti nga henhla ku suka eka R378.4 billion ya lembe leri nga hundza hi R8.9 billion (2.4%).

- Mapfhumba mo sivela mipfuto hinkwayo ma hlayisile R106.3 billion loko ku fananisiwa na ku humelela ka lembe leri nga hundza ka R101.7 billion, lama nga ya henhla hi R4.5 billion (4.4%), ma endliwile swinene hi:

Swibalo swa Ntholo (PAYE)

Mihlengaleto ya Xibalo Hi-Ku-Ya-Hi-Muholo <PAYE ya R371.0 billion yi rhekhodile nkulo wa R30.9 billion (9.1%) ehenhla ka lembe leri nga hundza no tlula mipimaniso leyi kandziyisiweke hi R3.2 billion (0.9%). <37/37/51% >Hakelo-Hi-Ku-Ya-Hi-Muholo

Nkulo wa Lembe hi Lembe wu fambisiwile swinene hi mihlengaleto ku suka eka vathori eka tisekithara ta timali, vaaki na holiseli. Nkulo wu tshikeleriwile hi mihlengaleto ya PAYE ya potombirhi ya R8.5 billion, lowu nga hansi ku suka eka R10.6 billion leyi hlengeletweke eka lembe leri nga hundza.

Ntviso wa sisiteme ya potombirhi hi Nhlangula 2014 swi fikelerisile eka mihumelso ya le henhla enkarhini wa lembe ra yona ro sungula, leswi fikeleriseke eka ntlakuso wa mihlengaleto ya PAYE. Hikwalaho ka leswi rilondzo ro sungula ri nga chika, mipimo ya mihumeso ya sweswi yi chikile.

Tirhelo eka khume ra tin'hweti leti nga hundza ri kombisa mitshunelo eka mbangu wa swa ikhonomi na xinawu. Matshalatshala ma pholisi ya xibalo lama xakelanaka na PIT lama tivisiweke eka Mpimanyeto wa 2025 ma katsa:

- Ku hava mihundzuluxo ya swa inifulexini eka swiangi swa xibalo, na timalintlheriselo to durha R15.5 billion; na
- Ku hava mihundzuluxo ya swa inifulexini eka eka tikhirediti ta xibalo ta swa vutshunguri, leyi tshoveriweke eka R1.2 billion.

Ku engetelela, mikumbetelo ya swa ikhonomi ya masungulo mayelana na nawumbisi wa miholo wu ta olovisiwa kwala lembeni, hi Mpimanyeto 3.0 na mipimaniso ya MTBPS ya 6.4% ku hunguta ku ya eka 4.8% eka Mpimanyeto wa 2026 Enkarhini lowu, mivuyelo ya ntiyiso eka Kotara ya 2-2025 (Dzivamisoko-Khotavuxika) na Kotara ya3-2025 (Mawuwani-Ndzati) yi kurile hi 3.9% na 3.6%, hi ku landzelelana. Tanihi mbuyelo, milangutelo ya nkulo wa PAYE yi tshunelerile eka Mpimanyeto 3.0 ya 7.8%, ku ya eka 8.4% eka 2025 MTBPS, na le ka mbonako lowu pfuxetiweke wa Mpimanyeto wa 2026 wa 7.9%,

Timali ta tiko ta Xibalo Hinkwato ta CIT ku katsa na Xibalo xa Vulandzelelanawu

Mihlengaleto ya CIT ya giroso yi fikelerile R281.5 billion, leyi nga henhla ku sukela ka R258.1 billion ya lembe leri nga hundza hi R23.4 billion (9.1%). Engetelo wu

katsa R26.1 billion ku suka eka matshalatshala ma vulandzelelanawu ma khexe, lowu nga henhla ku sukela eka R23.7 billion ya lembe leri nga hundza hi R2.4 billion (10.1%). Loko ku nga katsiwi ntshovelo wo suka eka matshalatshala ma vulandzelelanawu, nkulo wa Lembe hi Lembe wu hunguteka ku ya eka R21.0 billion (9.0%).

Xibalo ku suka eka Xibalo xa Nkarhinyana xa CIT i ntsengo wa R262.6 billion, lexi nga henhla ku suka eka R237.8 billion ya lembe leri nga hundza hi R24.8 billion (10.4%) Matshalatshala ya vulandzelelanawu ma hoxile xandla hi R15.5 billion loko ku fananisiwa na R12.6 ya lembe leri nga hundza, lama engetelekeke hi R2.9 billion (22.2%). Handle ka matshalatshala lama ma vulandzelelanawu, nkulo wa Lembe hi Lembe a wu ta va wu chikile ku ya eka R21.9 billion (9.7%).

Mivuyiselo ya Lembe ku fikela Sweswi (YTD) ya CIT yi ve ntsengo wa R26.4 billion, lowu nga henhla ku suka eka R22.3 billion ya lembe leri nga hundza hi R4.1 billion (18.6%) Matshalatshala ma vulawuri ma SARS ma siverile mivuyiselo leyi nga pfumeleriwangiki leyi durhaka R11.0 billion. Ku engetelela eka leswi, ndzahlekelo lowu hlahluviweke wa R14.3 billion eka khamhani leyikulu wu aleriwile ehenhla la xikweleti xa debiti xa R17.0 billion.

Mihlengaleto ya CIT ya Nete i ntsengo 255.1 billion, leyi nga henhla ku sukela ka R235.9 billion ya lembe leri nga hundza hi R19.3 billion (8.2%). Matshalatshala mo antswisa vulandzelelanawu hi ntsakelo ma hlayisile nete ya ntsengo wa wa R51.4 billion ku suka eka R39.1 billion ya lembe leri nga hundza, engetelo wa R12.2 billion (31.3%), handle ka wona nkulo wa Lembe hi Lembe a wu tava wu ri R6.9 billion kumbe 3.5%.

Timali ta tiko ta Xibalo Hinkwato ta VAT ku katsa na Xibalo xa Vulandzelelanawu

Mihlengaleto ya VAT ya giroso ya R714.6 yi le henhla ku sukela ka R675.9 billion ya lembe leri nga hundza hi R38.7 billion (5.7%). Giroso ya VAT yi katsa xibalo xa khexe ku suka eka matshalatshala ma vulandzelelanawu lama durhaka R53.4 billion, leyi nga henhla ku sukela eka R52.8 billion ya lembe leri nga hundza hi R0.6 billion (1.1%). Handle ka mivuyelo leyi, nkulo wa Lembe hi Lembe a wu ta va wu ri R38,1 billion, kumbe 6.1%. Swi na nkoka ku lemuka leswaku nkulo wa ntolovelo wu le henhla ku tlula nkulo lowu fikeleriweke tanihileswi Xibalo xa Vulandzelelanawu (6.7%) xi kulaka eka mpimo wa le hansi loko ku fananisiwa na Xibalo hi Ntsakelo (8.4%). Leswi swi kombisa antswiso wa endlelelo lowu engetelekaka eka vulandzelelanawu hi ntsakelo.

Mihlengaleto ya VAT ya laha kaya yi ve ntsengo wa R504.6 billion, yi le henhla ku sukela ka R470.6 billion ya lembe leri nga hundza hi R34.0 billion (7.2%). Eka

ntsengo lowu, xibalo xa vulandzelelanawu xa khexe i R33.3 billion, lexi nga hansi ku sukela ka R35.7 billion ya lembe leri nga hundza hi -R2.3 billion (-6.6%).

Lembe leri, mivuyelo ku suka eka matshalatshala ma vulandzelelanawu eka VAT ya Laha Kaya yi le hansi hikwalaho ka vulandzelelanawu lebyi antsweke eka vumaki bya vukorhokeri bya swa elekitironiki, ku landzela ndzhundzuluxo wa lembe leri nga hela eka Nawu wa VAT. Divhidende ya vulandzelelanawu leyi durhaka R1.0 billion (R1.2 billion hi 2024/25) kwalaho sweswi i xiphemu xa tshaku ra lembe ra sweswi. Nakambe, mivuyelo ya le hansi yo suka eka tihakelo leti tsan'wiweke leyi durhaka R1.8 billion yi le hansi hi -R0.7 billion (-266.6%) loko ku fananisiwa na R2.5 billion hi 2024/25. Michiko ya mitlheriso ku suka eka mapfhumba ma vulandzelelanawu yi hikwalaho ko antswisa mipimo ya tihakelo ta vulandzelelanawu ta VAT, leyi engeteriweke ku ya eka 87.4% hi 2.1% loko ku fananisiwa na 85.3% ya lembe leri nga hundza.

VAT ya ntundzo i ntsengo wa R210 billion, leyi nga henhla ku sukela ka R205.3 billion ya lembe leri nga hundza hi R4.7 billion (2.3%). Matshalatshala ma vulandzelelanawu ya khexe yi hoxile xandla hi R20.1 billion, leyi nga henhla ku sukela eka R17.1 billion ya lembe leri nga hundza hi R3.0 billion (17.6%). Xibalo xa Ntundzo wa VAT lexi antswisiweke xi khensa nhlengeleto wa swikweleti wa R15.9 billion, antswiso wa R1.7 billion (13.1%) ku sukela eka R13.3 billion ya lembe leri nga hundza. Handle ka mivuyelo ya vulandzelelanawu, nkulo wa Lembe hi Lembe wu ve R1,7 billion, kumbe ehansi hi 0.9%. VAT ya Ntundzo yi hlanganile na nkulo wutsongo wa R4.7 billion (2.3%), leyi fambisiweke ngopfungopfu hi mitundzo ya mimovha leyi engetelekeke hikwalaho ka nkulo wa mixaviso ya mimovha yintshwa wa 15.7% eka Kotara ya3 - 2025 (ku ya hi Nhlangoana wa Rixaka wa Vatumbuluxi va Mimovha va Afrika-Dzonga).

Mivuyiselo ya VAT Lembe ku fikela Sweswi (YTD) leyi hakeriweke i ntsenngo wa R312.4 billion, leyi nga henhla ku sukela ka R309.1 billion ya lembe leri nga hundza hi R3.3 billion (1.1%). Nsivelo wa mivuyiselo leyi nga pfumeleriwangiki yi hoxile xandla hi R50.1 billion, leyi nga henhla ku sukela eka R49.0 billion ya lembe leri nga hundza hi R1.1 billion (2.3%).

Xibalo xa Nete ya VAT i R402.2 billion, lexi nga henhla ku sukela ka R366.8 billion ya lembe leri nga hundza hi R35.5 billion (9.7%). Mivuyelo ya vulandzelelanawu yi hoxile xandla hi R103.5 billion, mbuyelo wa (1.7%) ku sukela eka R101.8 billion ya lembe leri nga hundza. Loko leswi a swi nga endliwanga, nkulo wa Lembe hi Lembe a wu ta va wu chikile ku ya eka R37.1 billion kumbe 7.9%.

Ikhonomi leyi nga riki enawini

SARS yi lemuka leswaku ikhonomi leyi nga riki enawini yi xungeta vuhlayiseki bya vaaki va hina nghingiriko wa ikhonomi. Yi le ku kuleni hi mpimo wa le henhla eka tisekithara hinkwato ta ikhonomi lokohiletlhelo ti tirhisa ikhonomi ya le nawini, ku engetela ntumbuluxo wa mitirho no hunguta vugevenga. Ikhonomi leyi nga riki enawini yi kombisa 5-8% leyi pimanisiweke ya GDP ya hina. SARS yi ta tlanga xiave xo rhanga eka xitiviso xa SONA hi Phuresidente ku tumbuluxa Phurogireme ya Nkavanyeto wa Ikhonomi leyi nga riki Enawini ya Rixaka. Eka xiyimo lexi, SARS yi le ku seketeleni ka endlelo ro hlanganisiwa swinene na tiejensi tin'wana ta mfumo, mabindzu, na vativi va tisekithara, ku lwa na vugevenga, vukungundzwana na ikhonomi leyi nga riki enawini, lokohiletlhelo yi kongomise eka matshalatshala ma yona ku tirhana na xileriso xa yona xa vulandzelelanawu byo karhi ku lwa na ntungu lowu.

Anakanyo eka Xibalo xa Vulandzelelanawu

Eka malembe ma ntsevu lama nga hundza, xibalo xa vulandzelelanawu xi ve xihlawulekisi xo hlamusela xa tirhelo ra xibalo ra SARS na muhoxinkulu wa xandla eka ntshamiseko wa swa timali. Ku sukela eka R128.4 billion hi 2019/20 ku ya eka R304.0 billion hi 2024/25, xibalo xa vulandzelelanawu xi kurile eka mpimo wa lembe wo vuyelela wa 18.8%, hambiloko ikhonomi yi tswongile mitshuko ya ntungu na mpfuko wa vunyeta. Nkulo lowu wu kombisa mfambo wa SARS ku suka eka vutiseketeri bya yona eka mindzhendzeleko ya swa ikhonomi ku ya eku boxrni, ku lulamisa no sivela nkavulandzelelanawu. Tanini mbuyelo, xibalo xa vulandzelelanawu xi tihlamulerile hi 16.4% eka timali ta tiko ta xibalo hinkwato hi 2024/25, xi ye henhla ku suka eka 9.5% malembe ma ntsevu lama nga hundza, ehenhla ka miringeto ya misava na xikoweto xo vonaka xa vuswikoti lebyi antswisiweke na hetiseko eka vulawuri bya xibalo.

Xibalo xa Vulandzelelanawu lexi seketeriweke xi tlhele xi simekiwa eka vukorhokeri bya muhakelaxibalo bya ximanguvalawa bya SARS, vufambisi bya nxungeto, sisiteme ya nhlengeleto wa xikweleti, leswi hinkwaswo swi ndlandlamuxile Xikombo xa Xibalo xa Vulandzelelanawu. Khomixinara Kieswetter u vurile leswaku *"rendzo ra SARS hi ku tirhisa vuximanguvalawa ri hi mayelana no ehleketa hi vuntshwa mayelana na leswaku hi korhokela njhani vahakelaxibalo hi ndlela leyi nyikaka nhlamuselo na ntiyisiso, ku katsa no endla vulandzelelanawu byi olova no vevuka, ku nyika vundzeki eka xihlambanyo xa hina xa vukorhokeri byo antswa a hi vukorhokeri"*.

Xivono xa 2030 — Xibalo 3.0

SARS yi endlile ku humelela ka nkoka eku akeni ka vufambisi bya khasitomo na xibalo bya dijitali byo tlhariha eka nkarhi lowu taka, laha *"xibalo xi tiendlekelaka"*. Leswi swi seketeriwa hi xivono xo va SARS yo tlhariha, ya ximanguvalawa leyi nga xindzhuti lexi nga kanakanisiki leyi tshembiwaka no naveriwa hi hinkwavo. Ku kombisa ku humelela loku ko hlamarisa, enkarhini wa nguva yo fayila leyi ya ha ku hetisiwaka, SARS yi tirherile ku tlula 6 million wa vahakelaxibalo lava a va nga fanelangi ku endla nchumu, ku ri kahi ku khensiwa Mihlahluvo ya SARS *Auto assessments* hi ku tirhisa switiviwa swa vandla ra vunharhu na vutlharinkantumbuluko. Loko va ri na mivuyiselo, naswona ku nga ri na ndzavisiso lowu kayiveleke, a va ta amukela vuyiselo wa vona eka tiawara ta 27. Loko muhakelaxibalo a fayila ntlheriso, swi teka ehansi ka ntlhanu wa tisekondo ku phurosesa no humesa nhlahluvo. Phurosesa yi veka xiyimo xintshwa xa vulawuri bya xibalo. *"Xivono xa hina xa 2030 i ku burisana swinene na vahakelaxibalo hu ku tirhisa tithekinoloji ta matimba to fana na AI na vudyondzi hi michini, sayense ya switiviwa, ntlhantlho wa switiviwa na nhlaxelaxikhomphyutara lowu hlutiweke"*, ku vurile Khomixinara Kieswetter.

Khomixinara u yile emahlweni a lemuka leswaku *"ku vile malembe ma nkombo laha SARS yi nga hlamula kahle handle ko tsandzeka eka mitlhontlho ya Holobye. Lembe rin'wana na rin'wana, h tinyiketerile ku aka mfumo lowu nga na vuswikoti lowu phakelaka vaaki hinkwavo va Afrika-Dzonga, ngopfungopfu lava nga sirhelelekangiki swinene exikarhi ka hina. Ndzi tshama ndzi vula leswaku van'wana va hina hi nga tihumesa eka mikayakayo ya swa ikhonomi, mitungu, na mitsandzeka eka vukorhokeri bya swa vanhu, kambe lava nga sirhelelekangiki exikarhi ka hina a va na wona mafundzha malamo. Kokwana eKwaMashu, mufana lotsongo na nhwanyana eDiepsloot, na vanhu vo fana na vona va tiseketela hi vukorhokeri bya mfumo. Hi tshama hi tinyiketerile ku tlanga xiave xa hina ku pfuna ku pfala vangwa hi ku hlengeleta hinkwaswo leswi kolotiwaka mfumo"*

Mivuyelo ya kahle leyi SARS yi nga yi humelerisa emalembeni hi hikwalaho ka ku hoxa xandla ka vatirhi va SARS na ntirhisano wa vahakelaxibalo na vaxavisi. Khomixinara Kieswetter u vonile: *"Eka vatirhi hinkwavo va SARS, lava fambisiwaka hi tirhelovutinyiketeri bya hina ku hlamula eka ku vitaniwa ka le henhla, ha khensa ku ka mi ve xiphemu xa nkoka eka tshalatshala leri yaka emahlweni ro hlengeleta xibalo lexi kolotiwaka nkwama. Ntirho wa n'wina, ku suka eku antswiseni vukorhokeri ku sindzisa vutlandzelelanawu, wu seketela ntshamiseko wa swa timali wa Afrika-Dzonga na mpfuko wa ikhonomi."*

SARS yi ya emahlweni yi amukela xitivso xa Holobye xa Miengetelo eka mipimo ya ntsariso wa VAT eka tiSMME. SARS yi ta vula eka mavhiki lama taka magoza lama faneleke ku tekiwa ku sungula xitiviso xa Holobye.

Mayelana na mahungu, u komberiwa ku tihlanganisa na
SARSMedia@sars.gov.za.

MAKUMU